

Våger vi omsorgsvekkelse? ¹⁾

AV RUNE HVIDSTEN

«Vi treng ei omsorgsvekkjing hos den einskilde i kyrkjelyden. ei slik vekkjing startar i den kyrkjelyd som vert gripen av Kristus og ser at han kaller oss til å la ord og gjerning gå hand i hand».

Slik konkluderte det første ordinære bispedømmemøte i Møre i 1986 spørsmålet om vi trengte en omsorgsvekkelse i våre menigheter.

Fokuseringen på behovet for en omsorgsvekkelse og utbyggingen av diakonitjenesten har stått sentralt i det nye bispedømmets korte historie – en sak vår biskop har vært med å sette høyt på dagsorden. I dag er denne sak like aktuell og utfordrende, noe jeg vil vise i denne artikkelen.

Å stå omsorgsvekkelsen betyr bl.a.:

- å våge å tegne visjonen av omsorgsfellesskapet
- å våge å se og høre nøden både i samfunnet og i menigheten – og utfordres av den
- å våge å leve i et ufullkomment fellesskap, men samtidig ta de første små skritt for å virkeliggjøre noe av visjonen – og så være utholdende selv om det går sakte framover

Visjonen om omsorgsfellesskapet

Menigheten skal være et godt omsorgsfellesskap – hvordan det skal være har vi alle våre drømmer om. Jeg vil sette opp følgende kjennetegn på et godt omsorgsfellesskap:

I et godt omsorgsfellesskap:

- vil det finnes personer en kan gå til når en er i en vanskelig livssituasjon og har behov for samtale og sjelesorg
- vil de som har behov for det få praktisk hjelp
- vil det være et levende engasjement for menneskers nød utenfor menighetsfellesskapet og for mennesker i den tredje verden
- vil alle som ønsker å være med i samlingene i menigheten, men har vanskelig for selv å komme seg dit, få hjelp til det
- vil nye i menigheten bli lagt merke til og ønsket velkommen i menighetsfellesskapet
- vil funksjonshemmede og andre som ellers faller utenfor «det gode selskap» bli møtt på en åpen og varm måte når de søker til menigheten, og ikke med skeptiske blikk, avstand eller fordømming
- vil de som ikke kan delta i menighetssamlingene på grunn av sykdom og andre ting, fremdeles få oppleve menighetsfellesskapet gjennom besøk og hjemmenattverd
- vil de som bor i institusjon fremdeles kjenne at de hører til menigheten
- Vil de som ønsker å være med i forskjellige mindre grupper – bibelgruppe, husfellesskap – få invitasjon til å bli med i slike
- vil ikke bare noen få i menigheten ta ansvar for ulike oppgaver, men alle vil finne sin oppgave, og lederne vil få oppmuntring, forbønn og avlastning
- vil det finnes en forbønnstjeneste som også kan omfatte forbønn med salving av syke

– vil forkynnelsen understreke Guds nåde og tilgivelse, den enkeltes verdi som skapt i Guds bilde, og vil kalle og utfordre til tjeneste og omsorgsarbeid

Nøden midt i menigheten

Men mange opplever at det er langt fra drømmen til virkeligheten. I menigheten vil det ofte være skjult nød fordi mange føler på krav om at en som kristen skal mestre livet og være «vellykket». Så blir problemer knyttet til samliv, oppdragelse, tvil og andre ting gjemt under teppet og en er alene med dem.

På møtene skal vi lytte og høre: I menighetsrådet blir det snakk om saker, i bibelgruppen teologi – sjelden blir det anledning til å møtes som mennesker for å dele tanker om hvordan vi har det som mennesker og kristne.

Når en er få om oppgavene blir resultatet ofte mismodighet eller dårlig samvittighet for både familielivet og menighetslivet. Bedre blir det ikke når ingen gir en oppmuntring av frykt for at en skal bli hovmodig. De ansatte kan også kjenne at de står alene, får mange forventninger, færre oppmuntringer, i tillegg kan det være vanskelige samarbeidsforhold.

Nødens ansikter og stemmer

Det står ofte i Det nye testamente at «Jesus så deres nød». I dag fungerer menighetslivet for mange som en «vernet bedrift»,

som gjør mange blinde og fremmede for den mer eller mindre synlige død. Mange som fikk møte nødens stemme gjennom Kirkens SOS telefontjeneste, forteller om en ny og skremmende virkelighet.

Det har vært brukt mye trykksverte på avisenes førstesider de siste 10 årene for å fokusere på ulike gruppers nød og vanskeligheter. Vi kan nevne aidssyke, asylsøkere, mishandlede kvinner, barn og eldre, psykisk utviklingshemmede, barn utsatt for omsorgssvikt, abortruede fostre, selvmordskandidater, arbeidsledige, ensomme, narkomane, sørgende.... Alle disse grupper har vært på diakoniens dagsorden også i vårt bispedømme. Bak gruppemelappen befinner det seg enkeltmennesker med ansikt, øyne, hender, hjerter, tanker, drømmer.....

I møte med disse enkeltmennesker og grupper, er det flere spørsmål som roper ut og som kirken ved deres enkeltmennesker må våge og reflektere over og besvare:

Den ensomme: Hvorfor må du alltid på så mange møter og komitéer, min nabo, og sjelden har tid til å besøke meg?

Den HIV-smittede: Hvorfor omtaler dere homofile på en slik måte at jeg som ung ikke turde snakke om mine forbudte følelser på en trygg og åpen måte?

Asylsøkeren: Hvorfor åpner dere ikke for vennskap dere som arbeider for misjon i mitt hjemland, men istedet snakker om faren for påvirkning fra min kultur og religion?

Den mishandlede: Hvorfor snakker dere så mye om trofasthet, underordning og tilgivelse, mens jeg ikke får støtte til å komme ut av mitt helvete?

Den psykisk utviklingshemmede: Hvorfor må dere snakke så ofte, så lenge og så vanskelig når det er møter/gudstjenester?

Den sørgende: Hvorfor unngår dere å møte mitt blikk og mitt fortvilte spørsmål om det er noen mening?

Rusgiftbrukeren: Hvorfor vil dere helst at jeg slutter i kirkekorret etter at jeg sprakk igjen?

Fosteret: Hvorfor roper dere høyt om mitt ukrenkelige menneskeverd mens dere ikke har tid til hjelpe min mor som må bære byrdene alene?

På tross av en høy levestandard og store materielle goder, opplever mange livet som stadig mindre menigsfylt, men tilsvarende mer komplisert, hardt, stresset og tomt.

I liten grad har vi problemer knyttet til materiell fattigdom. Men i kavet etter materielle goder har vi høstet frukter som

livsstilsykdommer, ensomhet og meningsløshet. Så forsøker folk å mestre livet på ulike måter, noen tyr til protest og kriminalitet. Andre søker etter nye fellesskap og åndelige verdier, mens noen gir ganske enkelt opp og flykter inn i rusmisbruket eller selvmordet.

Uansett nødens årsaker er det en utfordring til både forebyggende og kreativt arbeid. Det er en utfordring til både det offentlige helse- og sosialvesen og kirken diakoni. Våger vi kjempe mot nøden og i samarbeid?

Det offentlige hjelpeapparat og diakonien

Det offentlige hjelpeapparat har de siste årene vært preget av krav om økte tjenester med påfølgende sprenge budsjetter. Spesialiseringen i helsevesenet har bidratt til «eksperttroen» som har medvirket til at troen på at vanlige mennesker kan være til hjelp for en nabo er svekket. Det utbygde velferdssamfunn har bidratt til kravet om samfunnets innsats på bekostning av familiens omsorgsansvar.

Dårligere økonomiske tider kombinert med økte behov har resultert i at politikere i dag er mye mer opptatt av at våre problemer må løses i fellesskap, mellom det offentlige, frivillige organisasjoner, kirke og familie/enkeltmennesker. En del av de offentlige ansatte er fremdeles tilbakeholdne og gjemmer seg bak krav om faglighet og taushetsplikt, men det er klart at vi er inne i en positiv trend for samarbeid og gjensidig respekt for hverandres egenart. 30 millioner til frivillighetsentralene er det siste bevis på politikernes holdninger.

Kirkens reformarbeid har også fått konsekvenser for diakonien. «Diakoniplan for Den norske kirke» er vedtatt på Kir-

kemøtet. Selv om det ikke er tilflytt vesentlige midler til gjennomføring, er dokumentet retningssigende for diakoniarbeidet og en viktig stimulans for nytenkning.

Lov om diakonitjeneste i Den norske kirke er også vedtatt av Stortinget i 1985, en lov som skapte store forventninger. Få stillingshjemler over statsbudsjettet har dempet forventningene og ført til problemer med planleggingen av nye stillinger i samarbeid med kommunene. (Møre har fått tildelt 4 stillingshjemler).

Behovet for en ordnet diakonitjeneste med ansatte diakoner og diakoniarbeidere og valgte diakoniuvalg i menighetene er fremtredende. Møre har mange tette lokalsamfunn hvor det har vært utført mye omsorg på en naturlig måte naboer i mellom, og en har ikke hatt bruk for den ordnede diakonitjeneste utenom byene. Når det sosiale nettverk nå svekkes, blir lokalmiljøene/menighetene ekstra sårbare fordi en ikke har erfaring fra organisert arbeid. Menighetene må våge å lete etter nye funksjonelle arbeidsformer som passer inn i lokalmiljøet med dens normer og tradisjoner.

De små – men viktige skritt

Det er lett å føle seg handlingslammet når en blir konfrontert med all nøden – kjenner på egen litenhet og på få ressurser i menigheten. Det er lett å gi opp når en ser at resultatene lar vente på seg, og det fortsatt etter flere forsøk er langt fra paradisdømmene om menighetsfellesskapet til de hverdagslige fakta om rikets tilstand.

Våger vi da å være utholdende? Da må vi minne hverandre om at de små skrittene er viktige, at dråpen i havet er verdifull. I stedet for å forsøke å gjøre noe

med alt en ser behov for, er det bedre å gjøre noe med ett felt og få det til. Vi må oppmuntre hverandre underveis fordi vår gjerning er etter Herrens vilje. Så skal vi få se at noe gror i våre spor etter hvert. Når vi ser oss tilbake og ser at:

- det er diakoniorgan i nær sagt alle prestegjeld
- antall soknediakoner har steget fra 1 1/2 til 5
- antall deltidsansatte besøksledere/diakoniarbeidere har steget fra 2 til 20,
- ja, da må det bety at noe har skjedd i disse menighetene.

Vekkelsesforkynnelse

En livskraftig omsorgsvekkelse som skal vedvare er avhengig av at den forkynnes fram og oppmuntres av Guds ord. Forkynnelse av og til diakoni må være en sentral oppgave for alle som forkynner Guds ord, slik den var sentral i Jesu forkynnelse og ikke minst i hans gjerning. Å forkynne rett om diakoni har med bibeltroskap å gjøre. En god diakoniforkynnelse tar hensyn til disse aspektene:

- diakoniforkynnelse knyttes ikke bare til spesielle «diakonitekster», men gjennomsyrrer hele forkynnelsen
- forkynnelsen må sikte inn mot at tilhøreren ser Kristus som sin «diakon». Det er grunnlaget for at den enkelte/menigheten kan gjøre kjærlighetshandlinger/diakoni
- ordet diakoni er fremmed for mange idag. Det er viktig at forkynneren bruker ordet ofte for å innarbeide det igjen og fylle det med det rette bibelske innhold
- diakoniforkynnelsen retter søkelyset på hvordan menigheten fungerer som fellesskap. Den understreker Bibelens tale om kirken som Kristi legeme på jord

– diakoniforkynnelsen skaper en holdning, en måte å leve på i møte med ens neste, som har sitt forbilde i Kristus

– diakoniforkynnelsen tilskynder/formaner til omsorgshandlinger, gode gjerninger. Det forutsetter en rett forkynnelse av forholdet mellom tro og gjerninger

– Det er nødvendig at tjene-stene/utfordringene og dagens nød eksemplifiseres i forkynnelsen

Omsorgsvekkelse og fornyelse

På dagsorden i kirken står også evangelisering og gudstjenestefornyelse. En forutsetning for at kirken skal lykkes med evangelisering og gudstjenestefornyelse er at diakonien fungerer. Mennesker i dag søker ikke bare etter tro og mening, men også etter fellesskap og venner, etter hele mennesker hvor livet/gjerningene understreker deres ord/tro. Kristnes vitnetjeneste i ord og handling må være en måte å leve på i nærmiljøet som er bygget på en oppriktig interesse for sine medmennesker. En utnytter aldri menneskers vanskelige livssituasjon til å pådytte egen tro, men har et antennesystem som gjør at en vet når tiden er moden. Da blir det invitasjon og ikke invasjon.

Vi kan som kirke ikke feire gudstjeneste og tro at Gud vil møte oss der, hvis vi ikke samtidig har et sosialetisk engasjement som kjemper for urettferdigheten i verden. I gudstjenestefornyelsens sammenheng må vi også ta på alvor at mange mennesker som kommer til gudstjeneste også søker et menneskelig fellesskap og må få «treffpunkter» for å kunne bli mer kjent. Kirken må kjenne folks hverdag og nød og i gudstjenesten sette ord på den ikke minst i bønneropene. Skal mennesker finne

veien til kirken, må de praktiske hindringene ryddes bort, enten det er skyssproblemer, en høy trapp, høreforholdene, barnevakter eller det er negative holdninger i menigheten. I gudstjenesten skal Gud få gjøre sin tjeneste/diakoni med oss for at vi skal kunne gå ut i hverdagen og tjene Herren med glede.

Så har altså diakonien mye viktig å tilføre evangeliseringen og gudstjenestefornyelsen. Samtidig må diakonien se til at den står midt i fornyelsen. Diakonien er utsatt for mange fristelser som:

– gjerningskristendom når den mister forbindelsen med kraftkildene og kirkens tro

– å miste sin egenart i tilpassningen til de offentliges premisser ved økonomisk avhengighet

– selvtilfredshet når en har gjort noe

– forsiktighet og tilbakeholdenhet i møte med den kompliserte nød

Diakonien må selv være i vekselen slik at Kristus kan fornye den og den kan bli: Tro virksom i kjærlighet, åndssterk, dristig og urolig.

«En kirke åpen for alle»

har vi valgt som tama på diakoniens dag (14. s.e. pinse) i år. Hvor langt er omsorgsvekkelsen kommet, hvor åpen er kirken, hvor inkluderende? Kanskje kan vi etterprøve det ved å stille et annet spørsmål: Har personer med psykisk utviklingshemming en naturlig plass i menigheten? Tør vi gjøre noe med våre intellektualiserte møteformer? Kan psykisk utviklingshemmede hjelpe oss i tilstivnede samværsformer til mer spontanitet, nærhet og glede. Hvis vi tør nærme oss hverandre, vil vi kanskje oppdage at våre tanker om «svakhet og styrke» må revurderes. På sin enkle måte kan de også lære oss noe vesentlig om troens kjerne, slik Bjarne sa det

en gang: «Jesus døde på korset fordi ingen skulle være en feiltagelse!» Så har alle sitt menneskeverd og sin rettmessige plass i den åpne kirken.

Er kirken åpen og inkluderende? Fordi våre erfaringer er ulike, vil svarene vi gir være forskjellige. Et viktig svar er dette: Fordi kirken består av enkeltmennesker, vil kirken være åpen og inkluderende i den grad du og jeg er det. Det handler om å våge å være åpen, åpne mot Gud, mot oss selv og mot våre medmennesker. Vi trenger å be slik Liv Nordhaug uttrykte det i bønneverset hun skrev etter bispedømmemøtet i 1986:

¹⁾ Artikkelen er hentet fra festskrift til biskop Ole Nordhaug.

Diakonikonsulent
Rune Hvidsten
Møre bispedømmeråd

*Du Herre Krist som ser
vår lengt og saknad,
kom med din kjærleik,
levande og sann.
Gi oss av ditt å dele
med dei mange
som saknar samfunn
og ei utrekt hand.*

*Vi ber om nye sinn
og nye auge
så våre stengde rom
kan opne seg.
Hjelp oss å dele
fellesskap og varme
så mange motlause
må møte deg.*